

Thema 1: Landbouw- en natuureducatie

Situering

De LEADER-groep is zich bewust van de afnemende kennis over het platteland in de gehele samenleving. De evolutie in de Europese samenleving maakt dat mensen gemiddeld weinig tijd doorbrengen op plaatsen waar ze natuurlijke processen kunnen ervaren. Hun begrip erover is afgenomen en dat kan leiden tot vervreemding en simplisme. Het is mogelijk om hierop in te spelen op verscheidene domeinen. Educatie en vorming kunnen leiden tot een beter begrip en beleven van deze streek. Deze doelstelling is niet specifiek gebonden aan één sector of doelgroep, hoewel de acties best wel zijn gericht op een duidelijk afgebakende doelgroep of levensstijl.

Cijfers tonen aan dat een deel van dit gebied (Noorderkempen) het meest aantal landbouwers heeft in onze provincie (zie figuur). Maar net als overal daalt ook hier het aantal landbouwers. Daar waar vroeger iedereen nog wel een landbouwer kende, is dat nu niet meer het geval. Mensen vervreemden van de landbouw, die in deze regio LEADER Kempen Oost toch nog een belangrijke economische drager en ruimtegebruiker is. Recente berichtgeving duidt ook op een verlaagde kennis bij de hedendaagse, voornamelijk jonge, bevolking over landbouw en natuur.

Ondanks de sterke aanwezigheid van de agrarische sector in deze streek is het aanbod aan bedrijven die aan verbreding en/of aan educatie doen eerder beperkt. In de LEADER-periode 2008-2014 heeft LEADER MarkAante Kempen in zijn ontwikkelingsstrategie onder meer ingezet op plattelandseducatie. Zo werd er onder andere geïnvesteerd in een netwerk van nabijheidsboerderijen in de Noorderkempen.

Behalve organisaties kunnen zowel land- en tuinbouwers net als andere landelijke ondernemers projecten indienen met een pedagogische inslag om de agrarische identiteit van de streek in de kijker te zetten. Naast landbouw-educatie wordt er ook ingezet op het thema natuureducatie dat verbonden kan worden aan het agrarische verhaal van de regio.

(<http://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dwep/hooibeekhoeve/landbouweducatie.html>)

Kijk- en nabijheidsboerderijen

Kijkboerderijen zijn educatieve boerderijen die er expliciet voor kiezen om hun boerderij gedeeltelijk af te stemmen op educatie en het ontvangen van groepen. Kijkboerderijen vervullen een educatieve rol en dragen bij tot imagovorming in de sector.

Zij doen hiervoor vaak investeringen (in infrastructuur) en hebben over het algemeen een eigen website. Het is de uitdrukkelijke bedoeling van de beheerder(s) om uit deze activiteiten een neveninkomen te halen. Zij willen daarom zoveel mogelijk groepen ontvangen en zijn veelal echte experts in het – interactief- begeleiden van zowel kinderen als volwassenen.

Nabijheidsboerderijen kiezen ervoor om enkel scholen/groepen uit de buurt te ontvangen. Vandaar ‘nabijheid’. Zij willen vooral hun verhaal overbrengen op de scholen en kinderen uit de buurt en streven er niet altijd naar om zoveel mogelijk groepen te ontvangen. Nabijheidsboerderijen zijn over het algemeen minder tot niet aangepast aan educatie. De beheerders zien het niet in de eerste plaats als een neveninkomen, maar eerder als een kans om hun stiel, waar ze trots op zijn, en hun kennis door te geven aan kinderen of volwassenen. Zij doen dat uiteraard met evenveel enthousiasme als bij de kijkboerderijen, maar kiezen er bewust voor om het niet professioneel uit te bouwen.

Verscheidene partners in LEADER MarkAante Kempen hebben zich onder leiding van vzw Plattelandsklassen geëngageerd om een netwerk van kijk- en nabijheidsboerderijen uit te werken. 8 van de 10 LEADER-gemeenten stapten mee in dit project. In elke gemeente werden minstens 2 boerderijen gevonden die mee participeerden in het netwerk. Samen met landbouw- en plattelandsorganisaties is binnen dit project op zoek gegaan naar een actieve samenwerking met scholen (lager onderwijs) uit de wijde omgeving. Het project kende ook een vervolgtraject en een spin-off, specifiek gericht op kleuters. De ambitie is er om dit concept verder te zetten.

SWOT-tabel landbouw- en natuureducatie

Sterkte	Zwakte	Kans	Bedreiging
Agrarische sector is belangrijk in dit gebied	Beperkte bedrijven met ontvangstcapaciteiten	Ligging t.o.v. grote bevolkingsconcentraties (Antwerpen, Turnhout)	Kloof landbouwer-plattelandsgebruiker

Veel landbouwers	Beperkte investeringen in verbrede landbouw	Vraag naar kwaliteitsvolle belevingsactiviteiten	Moeilijk te bereiken doelgroepen
Tuinbouw-en melkveestreek	Traditioneel ingerichte verbreding en educatie	De gemeenschappelijke grens met NL	Te weinig samenwerking
Mogelijkheden gezond lokaal voedsel	Te weinig begeleiding voor landbouwers	LEADER Kempen-Oost kiest zelfde thema	Vervreemding van landbouw en plattelandleven
Relatief jonge bevolking	Nog weinig samenhang, lokale initiatieven	Opleiden landbouwers tot streekambassadeur	Spanningsveld landbouw-natuur
Bestaand netwerk nabijheidsboerderijen	Beperkt aanbod openbaar vervoer	Gebiedsgerichte actie Intergemeentelijk	Druk op landbouwgronden
Veiling Hoogstraten: kennisnetwerk aanwezig	Mobiliteitsarmoede	Interregionale samenwerking is een optie	Beperkte financiële middelen scholen-gezinnen
Plattelandseducatie ook doelstelling in vorige LEADER-periode	Weinig integratie landbouw-natuur	Aanwezige waterlopen	Plaats voor verbreding in grootschalige landbouw?
	Voeling verloren platteland en rol landbouw	Dwarsverbanden leggen andere sectoren (integraal denken)	Aantal landbouwers daalt
		Nog veel potentie tot uitbreiding	
		Weidevogels	
		Begeleiding intermediairs (leerkrachten)	

		Betaalbare kwaliteitsvolle beleving aanbieden	
--	--	---	--

Doelstellingen-acties

Uit de sterkte-zwakte analyse blijkt dat er in deze regio sprake is van een belangrijke agrarische sector. Landbouw creëert in deze regio open ruimte en zorgt voor voedselvoorziening. De lokale bevolking is zich daar niet altijd bewust van. Door dit thema te kiezen, hopen we bij te dragen tot een betere kennis hierover.

Uit het proces is ook gebleken dat er ondanks de aanwezigheid van een netwerk rond nabijheidsboerderijen in de Noorderkempen (een LEADER-project in het PDPO II-programma) en enkele lokale initiatieven op vlak van landbouweducatie zeker nog heel wat potentieel is. Er zijn in deze regio ook wel wat actoren actief zoals bv. Pleckske vzw. Ook zijn samenwerkingen mogelijk met bv. de veiling van Hoogstraten, 't GROM en Plattelandscentrum Kempen. Het is ook duidelijk dat er ruimte nodig is voor innovatie en duurzaamheid én dat verschillende actoren hieraan kunnen en moeten samenwerken. Daarenboven is het belangrijk om in te zetten op verschillende doelgroepen.

Het is de bedoeling om projecten rond landbouw- en natuureducatie naar een hoger niveau te tillen en bovendien op zoek te gaan naar linken met andere sectoren (recreatie, erfgoed...). Verder willen wij maatschappelijk draagvlak creëren voor de landbouw in deze streek en inzetten op initiatieven die het spanningsveld tussen landbouw en natuur kunnen ontmijnen.

Onder dit thema zijn 4 doelstellingen weerhouden. Voor elk van de 4 doelstellingen en de daaronder opgesomde maatregelen gelden dezelfde voorwaarden, onderaan dit lijstje toegevoegd.

D1: Inzetten op educatie die landbouw als belangrijke economische sector in de streek in de kijker zet, met bijzondere aandacht voor scholen

Hierbij wordt in eerste instantie gedacht aan vervolgverhalen rond het netwerk van de nabijheidsboerderijen, maar ook bijkomende opleidingen voor leerkrachten rond landbouw. Anderzijds valt hieronder ook educatie, gericht op specifieke doelgroepen als senioren, verenigingen, mensen met een beperking,... Ook het uitwerken van allerlei educatieve arrangementen passen onder deze doelstelling.

Voor LEADER MarkAante Kempen + zullen initiatieven rond landbouwenducatie dus terechtkomen bij LEADER en niet in de maatregel OmgevingsKwaliteit.

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- vernieuwende landbouw-educatieve concepten (bv. belevings- en ervaringseducatieve projecten)
- acties ter uitbreiding van het netwerk nabijheidsboerderijen
- landbouw- en natuureducatie, specifiek gericht op intermediairs (bv. leerkrachten)
- landbouwenducatie gefocust en afgestemd op specifieke doelgroepen (bv. mensen met een beperking,...)
- Ontwikkeling van specifieke pedagogische interactieve tools met agrarische focus
- ...

D2: Werken aan innovatieve vormen van landbouw -en natuureducatie, gericht op een breed publiek

Het thema landbouwenducatie wordt nog al te vaak oubollig ingevuld. Bijvoorbeeld bij het aanleggen van landbouwleerpaden wordt nog niet genoeg rekening gehouden met veranderende behoeften van bv. recreanten, met draagvlakverbreding, of met moderne concepten.

Met deze doelstelling willen we net op zoek gaan naar vernieuwende initiatieven, concepten en samenwerkingen. Ook de verwevenheid tussen landbouw en natuur kan hierin aan bod komen.

Voor LEADER MarkAante Kempen + zullen initiatieven rond landbouwenducatie dus terechtkomen bij LEADER en niet in Omgevingskwaliteit.

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- Vernieuwende pedagogische arrangementen op de boerderij (oogsten producten, contact met dieren, link landbouw-natuur, recreatie,...)
- Ontwikkelen van QR-codes, 'apps', games met een agrarische inslag
- Ontwikkelen van moderne en interactieve landbouwleertools
- Acties met educatieve inslag die inzetten op verwevenheid van landbouw en natuur (bv. rond waterlopen, bijen...)
- ...

D3: Invulling geven aan waardevolle historische gebouwen als educatieve poorten (landbouw en natuur)

In dit gebied zijn er nog heel wat waardevolle historische gebouwen, o.a. in de kolonies van Wortel (Hoogstraten) en Merksplas. Deze zouden een invulling kunnen krijgen als landbouw- en/of natuur educatieve poort. Met deze doelstelling gaan we op zoek naar een concrete invulling van waardevolle gebouwen tot educatieve poorten, waar zowel het landbouw- als het natuurverhaal van de hele regio aan bod kan komen.

Deze dossiers landen dus niet in de maatregel Omgevingskwaliteit.

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- Realiseren van een plattelandsbelevingscentrum (Noot: Deze actie wordt beperkt tot specifieke inrichtingswerken van gebouwen. Renovatiewerken aan gebouwen en oprichting van gebouwen komen niet in aanmerking).
- Ontwikkelen van educatief materiaal (tentoonstellingsmateriaal, communicatiemateriaal...)
- Acties die het aanwezige recreatieve en educatieve aanbod kunnen versterken
- ...

D4: Natuur-en plattelandseducatie aanbieden voor landbouwers

Landbouwers in dit gebied moeten vooral landbouwers kunnen zijn. Niettemin liggen er kansen om ook de burger te vertellen over de landbouwbedrijfsvoering. Anderzijds is het belangrijk dat landbouwers zelf van alles op de hoogte blijven. Landbouwers zijn over het algemeen goed op de hoogte van de laatste technische ontwikkelingen, maar ze moeten ook streekambassadeurs kunnen zijn.

Daarvoor moeten ze vorming krijgen over open ruimte, platteland, milieu, het beheer van landschap, de streekidentiteit...

Omdat dit gebied o.a. belangrijk is voor weide- en akkervogels, en ook in het kader van het nieuwe GLB, is het belangrijk dat landbouwers over deze aspecten voldoende coaching en begeleiding op maat kunnen krijgen.

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- Acties die inzetten op coaching van landbouwers rond specifieke problemen en/of mogelijkheden mbt. biodiversiteit, open ruimte, beheer landschap,...
- Pedagogische acties die inzetten op het ontmijnen van conflictsituaties landbouw-natuur
- Ondersteuning bieden met educatief materiaal mbt. kennis biodiversiteit, streekidentiteit,...
- ...

Voor alle acties onder deze doelstelling gelden onderstaande voorwaarden:

Begunstigden	lokale besturen, vzw's, lokale en bovenlokale organisaties, landbouwers, provinciale diensten (max. 5%), private actoren, verenigingen met winstoogmerk,...
	Maatschappelijke meerwaarde verbonden aan project
Max. co-financiering	Max. 65%
Plafondbedrag	200.000€
Minimale inbreng	15%

promotor	
Verdeling budget - thema	33.33% (indicatief)

Bijkomende randvoorwaarden voor acties onder deze doelstelling:

- Acties ten behoeve van landbouwers, ter voorbereiding van een beheerovereenkomst, of om tegemoet te komen aan de vergroening komen niet in aanmerking voor steun.
- Verenigde landbouwers in een CVBA die voor een voorgestelde actie in aanmerking komen bij de PDPO-maatregel niet-productieve investeringen, kunnen geen beroep doen op subsidie.
- Begunstigden die een structurele ondersteuning ontvangen via KRATOS, komen niet in aanmerking voor subsidie, tenzij de kennis overdracht geen betrekking heeft op de KRATOS-adviesmodules. Deze KRATOS-modules en uitvoerders worden in 2015 geselecteerd.
- Vzw's die erkend zijn in het kader van landbouwopleiding (naschoolse vorming) en aldus een forfaitaire subsidie ontvangen vanuit het PDPO kunnen geen subsidie ontvangen voor het aanbieden van opleidingen.